
INTRO

Brexit ve smlouvách

Studio Identity Design působí v Londýně a vedou jej Ivana Linderová a Dagmar Zvoníčková. Potkaly se během studií na VUT v Brně, jejich cesty se poté rozešly, aby se po několika letech znovu protnuly v Londýně, kde spolu založily kancelář. Protože mediální realita v předvečer brexitu vydává obraz často chvějivých kontur, poznatky o současném stavu společnosti ve Velké Británii na příkladu podloženém vlastní zkušeností jsou cenné.

Text Martin Verner

Vzpomínám si na Papouškův černobílý film Ecce homo Homolka československé Nové vlny z šedesátých let, kde se hlavní protagonistka ptá: „... kdo je víc, manželka nebo matka?“ Nakolik se vlastně Velká Británie, respektive lidé, s nimiž se setkáváte, cítí být Evropany a nakolik Brity?

Dagmar: Já mám pocit, že Velká Británie se nikdy za součást Evropy úplně nepovažovala. Živě si vzpomínám, že už během mých studií tady v Británii, když jsme probírali například pasivní stavby, se mě profesori několikrát ptali: „Jak to děláte vy v Evropě?“ Z mého pohledu se tedy v souvislosti s brexitem o nějaké velké změně postojů ve společnosti mluvit nedá.

Ivana: Tiež mám pocit, že zatiaľ nepociťujeme blížiaci sa (možný) brexit na vlastnej koži. Hlavne tu v Londýne vládne silne proeurópska nálada, všetci naši kolegovia a známi britského pôvodu zostali výsledkom referenda zahanbení a nešťastní. S „probrexitermi“ tu človek do styku takmer neprichádza, preto som osobne nemala nikdy pocit, že by sme v UK už neboli vítaní, skôr naopak, cítim ešte silnejšiu podporu od miestnych v snahe ukázať prisťahovalcom, že Londýn je a chce zostať otvorený všetkým národom.

Lze říci, že brexit není jen odrazem často zmiňovaného britského nacionalismu, ale spíš důsledkem většího problému, který v Británii panuje, a to je celková nespokojenost společnosti?

Dagmar: Určitě a není se čemu divit, že k brexitu došlo, jelikož bylo Britům neustále opakováno, že řešením tohoto období nestability bude právě vystoupení z Evropské unie, které Británii ušetří miliony liber a přinese zpět práci těm, kteří o ni přišli díky imigrantům.

Nebylo to většině Britů podezřelé?

Ivana: I napriek tomu, že predreferendová kampaň „probrexiterov“ bola jasne zavádzajúca a sugestívne mierená na veľmi špecifickú (no bohužiaľ prevažnú) skupinu voličov, získala si viac stúpenčov než sme čakali, a to hlavne v radoch jednoduchých ľudí. Vidiečanom zaimponovali heslá o znovuzrození silného samostatného britského kráľovstva, informácie a čísla vytrhnuté z kontextu vzali za pravdivé a s odznakom Faraga na tričku a mottom „Let’s take back control“ zapríčinili situáciu, v ktorej sa Spojené kráľovstvo nachádza dnes. Hneď po vyhlásení výsledkov referenda však pán Farage s úsmevom na tvári poprel jednu s kľúčových informácií jeho predvolebnej kampane, čím billboardy a double-deckre s obrovským nápisom „We sent EU £350 mil. a week lets found our NHS instead!“, ktoré zdobili ulice anglických miest po dobu niekoľkých mesiacov, vyzneli ako otvorený výsmech priamo do tváre naivných voličov.

To, co popisujete, přesně odpovídá duchu vědomé manipulace a nejlepším příkladem u nás, pokud si vzpomenete, byl inzerát před první přímou prezidentskou volbou v ČR v roce 2013, kdy jakýsi právník z tábora budoucího prezidenta otiskl inzerát v bulvárním médiu, že kníže chce vrátit Sudety Němcům. Takové lži přednesené s „drzým čelem“ není možné účinně a rychle vyvrátit, s tím rozdílem, že Nigel Farage, který v té době předsedal v Evropském parlamentu euroskeptické frakci, alespoň, jak sama uvádíte, svoji manipulaci s veřejným míněním dodatečně nepřímou přiznal... Potkáváte ale i jinak smýšlející Brity?

Dagmar: Ano, potkaly jsme i spoustu Britů, kteří se nám „Evropankám“ za výsledky referenda vyloženě omlouvali. Úplně si vzpomínáme na ten den, kdy vyhlásili výsledky. Tehdy jsme ještě spolu pracovali v atelieru Design Haus Liberty tady v Londýně, měli jsme ten den 3 různé pracovní schůzky, ohledně tří různých projektů. No a každý jeden projekt byl ten den pozastaven!

To měl výsledek referenda tak prudký a okamžitý dopad na vaši profesi?

Dagmar: Pro Londýn to znamenalo počátek současného období nejistoty a nestability. Konkrétně pro architekturu a stavebnictví je toto období chaosu velkou výzvou. Od referenda to budou už 3 roky během nich se stav ohledně brexitu měnil snad každý den, a to nejen v našem případě a branži. Dokonce bych ale řekla, že lidé se toto téma naučili tak trochu ignorovat. Ve skutečnosti totiž nikdo neví, jaké budou finální podmínky brexitu, ani jaký bude jeho dopad. Proto jakýkoliv větší projekt, který byl v posledních letech schválený, má v kontraktu jasně stanoveno, že pokud důsledky brexitu budou ekonomicky neživotaschopné, kterákoliv strana má právo z kontraktu vystoupit. Dovedete si představit ten „mess“? My věříme, že pro Studio Identity Design z hlediska nálože práce nebude dopad až tak drastický, jelikož většina našich projektů představují v současnosti rekonstrukce a soukromé interiéry. No ale připouštím, že otázkou je, co by to pro náš business znamenalo dlouhodobě.

Ivana: Presne tak, čo sa týka našich britských zakázok, poptávka zo strany privátnych klientov sa u nás zatiaľ nezmenil, zadania máme dosť. O niečo viac cítim obavy z vývoja budúcich udalostí v komerčných zákazkách, ktoré riešime s developermi – tí sú momentálne trochu opatrnejší a vyčkávajú, kam sa uberie britský trh s nehnuteľnosťami. No veľká časť našich realizovaných a plánovaných projektov je práve v krajinách EU a tak dúfame, že brexit so sebou neprinesie žiadne zmeny, či obmedzenia, ktoré by mohli naše pôsobenie na európskom trhu skomplikovať. Každopádne je však Brexit hlavne hrozbou pre veľké medzinárodné architektonické štúdiá, kde značnú časť teamov tvoria práve prisťahovalci z EU. Dôkazom je aj dopis pre britskú premiérku Theresu Mayovú podpísaný vyše tisíckou vplyvných architektov (medzi nimi aj Foster a Chipperfield), ktorý opisuje možné devastujúce následky brexitu na britskú architektúru a doslovne tvrdí „there is no good brexit“ a nabáda k prehodnoteniu výsledkov referenda. Každopádne vo všetkých ateliéroch, väčších či menších, je veľká obava zo straty prílevu ďalších talentovaných a kreatívnych architektov a designerov, obmedzenia voľného pohybu inšpirácii a myšlienok, zhoršenia medzinárodnej spolupráce. No uvedomujeme si aj druhú hrozbu v oblasti realizácie stavieb, ktorou je nárast cien stavebných materiálov, strata pracovných síl a následné predraženie celého procesu realizácie stavieb.

Takže ani vy si nedokážete predstaviť dopad, ktorý by mal brexit na kultúrnu rozmanitosť Londýna?

Dagmar: Víte, my jsme si Londýn vybrali právě za to, že to bylo město takzvaně všech a nikoho, nedávno jsem četla, že každý čtvrtý architekt v Londýně je ze zahraničí, no a že až dvě třetiny z nich plánují Londýn opustit, pokud k tvrdému Brexitu dojde. Taková ztráta talentu by pro Londýn mohla být fatální, jelikož právě kulturní rozmanitost a energie Londýňanů je tím, co dělá Londýn Londýnem.'

Ivana: Súhlasím, a nielen architekti či designeri, uvažujú v prípade brexitu o návrate do EU, ale aj hudobníci, predavači, kuchári, barmani, herci, lekárnici, právnici, novinári, a vlastne mnohí prisťahovalci v Londýne, ktorí sem so sebou dotiahli malý kúsok svojej domácej kultúry a prispeli ním do farebnej mozaiky jedného z najúžasnejších miest na svete. Bez tejto rozmanitosti by Londýn nebol Londýnom a my by sme zrejme tiež prehodnotili naše ďalšie pôsobenie na Britských ostrovoch.'

Co by mohlo být tím jazýčkem na vahách, co by vás z Londýna vyhnalo?

Ivana: Ohliadnuc od brexitu, ja v budúcnosti plánujem návrat do ČR. Už keď som prišla do Londýna, vedela som, že to nebude na celý život a chcela by som sa presťahovať späť do Prahy v časovom horizonte dvoch rokov. To je súčasť nášho spoločného plánu pre budúcnosť ID – vytvoriť dve stále pobočky v Londýne a Prahe.

Dagmar: Je těžké definovat, co by se muselo stát, abych Londýn opustila i já. Žiju tady proto, protože Londýn a jeho energii miluji. No ale, pokud by se měl jeho charakter změnit nějak zásadně a Londýn se uzavřel, což si nedovedu představit, asi bych začala uvažovat o změně. Otázkou by bylo, které jiné město by mohlo nabídnout to, co v současnosti nabízí Londýn. Ať už je budoucnost Londýna jakákoliv, nenecháváme nic na náhodě a již rozšiřujeme své obzory. Minulý týden jsme získaly první projekt v New Yorku.

Už to někdo z okruhu vašich kolegů a známých zabalil?

Dagmar: Víte, já bych řekla, že pro spoustu lidí je Londýn takovou mezistanicí. Jeho tempo je šílené, a pokud nejedete na sto procent, nemáte šanci. Většina mých přátel a kolegů, kteří nejsou Angličani, plánují Londýn jednoho dne opustit, ať už k brexitu dojde nebo ne. Co se týče „zabalení“ firmy, asi mě nenapadá nikdo, spíše je teď velkým trendem, že anglické firmy se čím dál víc snaží protlačit ať už na evropský trh nebo do zámoří.

Ivana: Áno, tiež má nenapadá nikto známy, kto by sa zbalil kvôli brexitu. Veľa architektov sa vyjadrilo, že keď nastane brexit, vrátia sa do Európy, no v súčasnej situácii čakania na dohodu a odkladania výstupu z EÚ my aj naši známi zatiaľ fungujeme, ako by sa brexit ani nemal stať.
